

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานภาพและบทบาทของแต่ละบุคคลที่ได้รับนั้นย่อมขึ้นอยู่กับเพศ อายุ หรือลักษณะสังคมและขนบธรรมเนียมประเพณี ที่สืบทอดต่อกันมาซึ่งทำให้สถานภาพและบทบาทของแต่ละคนแต่ละครอบครัว หรือแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ มีความแตกต่างกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แนวคิดของสังคมได้สะท้อนถึงความแตกต่างในด้านสถานภาพและบทบาทของชายและหญิง คือ เพศหญิงมีสถานภาพที่ด้อยกว่าและถูกกำหนดบทบาทโดยเพศชาย อีกทั้งเพศหญิงได้รับการปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยมให้มีแนวคิดที่ตนด้อยกว่าเพศชายจึงต้องยอมรับสถานภาพและบทบาทที่ผู้ชายหรือสังคมกำหนดให้ อย่างไรก็ตาม “สถานภาพและบทบาท” เป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตและมีส่วนในการกำหนดซึ่งกันและกันได้ (dynamic and recipromic process) คือเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา (กรวิภา บุญชู 2545: 115) ในช่วงหลังคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา ประเทศที่กำลังพัฒนาเกือบทุกประเทศได้มีแนวคิดที่สำคัญและก้าวหน้าอย่างมากในเรื่องสถานภาพของผู้หญิง โดยมีการพัฒนาบทบาทผู้หญิงให้มีส่วนร่วมทางสังคมในด้านต่างๆ ทั้งในด้านการเมือง ด้านกฎหมาย และด้านเศรษฐกิจ ฯลฯ (สุรรัตน์ หงษ์สามสิบเจ็ด 2548: 1)

สำหรับสถานภาพและบทบาทชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ ในประเทศไทยมักจะเป็นไปตามแบบแผนประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์แบบดั้งเดิม เช่น ชาวม้งซึ่งมีจำนวนประชากรในประเทศไทยกว่า 153,955 คน (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ 2545) ชาวม้งเหล่านี้ยังไม่สามารถพัฒนาในด้านสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้งให้เท่าเทียมกับชายได้เท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะสังคมชาวม้งยึดถือชายเป็นใหญ่ ผู้หญิงจะมีฐานะเป็นครึ่งทาสหรือเกือบจะเป็นสัตว์เลี้ยงชนิดหนึ่ง (สุรรัตน์ หงษ์สามสิบเจ็ด 2548: 3) ผู้หญิงไม่มีสิทธิในการเรียกร้องสิทธิของตน และขาดความรู้ในสิทธิของตนเองตามที่มีกฎหมายรับรองอีกด้วย จึงเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้งเป็นอย่างมาก

ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานชาติพันธุ์หนึ่ง จากหลักฐานเอกสารอันเก่าแก่ของจีนได้มีการกล่าวถึงม้ง ย้อนหลังไปเกือบ 5,000 ปี โดยระบุว่าชนเผ่านี้ได้เข้ามาอยู่ในแถบกลุ่มแม่น้ำฮวงโหหรือแม่น้ำเหลืองแล้ว บรรพบุรุษของชาวม้งได้ทำสงครามกับจีนนับตั้งแต่บัดนั้นมาจนกระทั่งถึงสมัยจักรพรรดิฉินซีฮ่องเต้ ชาวม้งได้ถูกปราบปรามจนราบคาบ และ

จีนซึ่งฮ่องเต้ได้รวมประเทศจีนทั้งหมดเป็นครั้งแรก จากนั้นจึงได้ก่อสร้างกำแพงเมืองจีนขึ้น (สมัย สุทธิธรรม 2541: 7) ชาวเมืองจึงได้อพยพหนีไปอาศัยอยู่ตามขุนเขาและถ้ำทึบกันดาร ตั้งเป็น แคว้นเล็กๆ โดยมีผู้นำปกครองตนเอง ต่อมาจีนได้เปลี่ยนนโยบายยกย่องให้เกียรติชาวมังเป็น ตำแหน่งขุนนางในทำเนียบของจีนเพื่อต้องการยุติสงครามไม่รบพุ่งกันและให้ชาวมังส่งบรรณาการ ให้แก่จีน จนกระทั่งคริสต์ศตวรรษที่ 17 ราชวงศ์หมิงหรือแมนจูได้เปลี่ยนนโยบายใหม่โดยทำการปราบปรามให้ชาวมังยอมจำนน ทำให้เกิดการสู้รบกันอย่างรุนแรงหลายแห่งในเมืองพังหยุน เมื่อ พ.ศ. 2009 และที่มณฑลกวางเจา ระหว่าง พ.ศ. 2276-2278 และการต่อสู้ครั้งหลังสุดในช่วง พ.ศ. 2398-2424 โดยชาวมังได้ประสบความสำเร็จอย่างยอดเยี่ยม ในที่สุดชาวมังจึงได้เริ่มอพยพถอยร่นหนีลงมาทางใต้ของจีนและดินแดนใกล้เคียง

ในดินแดนของประเทศไทย คาดว่ามีชาวมังอพยพมาตั้งถิ่นฐานอยู่บนเขาสูงและที่ราบเชิงเขา ระหว่าง พ.ศ. 2390-2420 เป็นต้นมา (ประสิทธิ์ ลิปรีชา 2548: 9) โดยอาศัยอยู่ตามพื้นที่ของ จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ พิชณุโลก เพชรบูรณ์ ตาก ฯลฯ ในครั้งแรกมีประชากรราว 50,000 คน ต่อมานับแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมาชาวมังได้มีการอพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่ใน ประเทศไทยมากขึ้นเรื่อยๆ ในหลายพื้นที่ (สมัย สุทธิธรรม 2541: 9) ส่วนชาวมังบ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้อพยพมาจากจังหวัดเชียงราย พะเยา และ น่าน เมื่อ พ.ศ. 2488 และได้จัดตั้งเป็นหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2475 โดยยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักเพื่อการยังชีพ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2511 ชาวมังได้รับผลกระทบจากการเมือง และด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของชาวมังบางส่วนเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้เข้าแทรกซึมและปลุกกระดมเป็นเหตุให้ราษฎรชาวมังถูกแบ่งแยกออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มหนึ่งได้หลบหนีเข้าป่า เพื่อร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และอีกกลุ่มหนึ่งเข้าร่วมกับทางรัฐบาล ในช่วง พ.ศ. 2513-2514 โดยกองทัพภาคที่ 3 และกรมประชาสัมพันธ์รวมทั้งส่วนราชการที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้จัดพื้นที่ให้กับชาวมังกลุ่มที่ได้เข้าร่วมกับฝ่ายรัฐบาล โดยมีเนื้อที่ประมาณ 45,000 ไร่ เพื่อให้ราษฎรชาวมังกลุ่มดังกล่าวได้เข้ามาอยู่อาศัยและประกอบอาชีพมาจนปัจจุบันนี้ จากนโยบาย 66/2523 ทำให้ราษฎรชาวมังกลุ่มที่ได้หลบหนีเข้าป่าได้กลับเข้ามามอบตัวต่อทางการและส่วนใหญ่จะย้ายเข้ามาอยู่ที่บ้านเข็กน้อย (ในขณะนั้น) เนื่องจากมีญาติอยู่ในหมู่บ้านอยู่แล้วทำให้ปัจจุบันมีราษฎรอาศัยอยู่ในตำบลเข็กน้อยเป็นจำนวนมาก ถึงแม้ว่าจะมีการจัดสรรพื้นที่บางส่วนให้ราษฎรชาวมังไปอาศัยอยู่บ้างแล้วก็ตาม

บ้านเข็กน้อยได้รับการประกาศจากกระทรวงมหาดไทยให้เป็นตำบล เมื่อ พ.ศ. 2532 โดยมีนายประจวบ ฤทธิเนติกุล เป็นกำนัน ต่อมาได้รับการยกฐานะเป็นสภาตำบลเมื่อ พ.ศ. 2537 และเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อย ชั้น 5 ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540 ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลเข็กน้อยได้รับการปรับขนาดเป็น

องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง ประชากรส่วนใหญ่มีสัญชาติไทยและจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันทำให้ชาวม้งเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาชีวิตในหลายด้าน เช่น การศึกษา การประกอบอาชีพ ฯลฯ (<http://www.pajcai.com>)

เมื่อชาวม้งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย มีสถานภาพเป็นพลเมืองไทยจึงควรจะได้รับการพัฒนาและเอาใจใส่จากรัฐ โดยเฉพาะการส่งเสริมการศึกษา อาชีพ เพื่อให้ชาวม้งมีความรู้ มีทักษะสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนได้โดยไม่เป็นภาระแก่รัฐ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ซึ่งที่ผ่านมารัฐบาลก็ได้สนับสนุนและได้ให้การช่วยเหลือชาวม้งเหล่านี้พอสมควร แต่ก็ยังมีชาวม้งอีกจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้หญิงที่ยังไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ และไม่สามารถพัฒนาในด้านต่างๆ ได้เท่าที่ควร ทั้งนี้ก็เพราะว่าสังคมม้งมีลักษณะเป็น “สังคมปิดรูปไทย” หรือ สังคมชายเป็นใหญ่ โดยมีการสืบทอดตระกูลตามฝ่ายบิดา ไม่มีความเสมอภาคในทุกด้านระหว่างหญิงชาย ไม่ว่าจะเป็นด้านครอบครัว เศรษฐกิจ การเมือง ฯลฯ ผู้หญิงไม่ได้รับการสนับสนุนทางการศึกษาเท่ากับผู้ชายเพราะค่านิยมและจารีตประเพณีในสังคมม้งลูกสาวเมื่อแต่งงานออกเรือนไปก็จะถือว่าเป็นคนของตระกูลอื่น แต่ผู้ชายจะเป็นผู้เลี้ยงดูบิดามารดา ฉะนั้นเมื่อลูกสาวยังไม่แต่งงานจึงต้องทำงานรับใช้พ่อแม่ให้มาก โดยจะไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกับผู้ชาย และเมื่อแต่งงานแล้วจะต้องทำงานรับใช้สามี และเชื่อฟัง เคารพสามี สถานภาพของหญิงชาวม้งจึงต่ำกว่าชายชาวม้งทุกประการ ค่านิยมจารีตประเพณีดังกล่าวนี้ได้สะท้อนให้เห็นจากสุภาษิตคำสอนของม้ง ที่กล่าวว่า “cuaj lub cub tawg sov tsis cuag ib lub hnuh, cuaj leeg ntchai zoo tsis cuag ib leeg tub” แปลความหมายได้ว่า “เตาไฟเก่าเตาอุ่น ไม่ทำดวงอาทิตย์ดวงเดียว ลูกสาวเก่าคนดีไม่ทำผู้ชายคนเดียว” (ประสิทธิ์ ธีปรีชา 2537: 33) เช่นเดียวกับผลงานวิจัยของ เต็งเม็ง อย่างถ้อยชัย (2550: 38) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ บทบาทหญิงชายในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของชนเผ่าม้งจากมุมมองของผู้ชายม้ง : กรณีศึกษาหมู่บ้านวังเหือ เมืองทุลคม แขวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้แสดงให้เห็นว่า หากความเชื่อ และอคติทางเพศที่ครอบงำในชนเผ่าม้งยังไม่ได้ถูกทำความเข้าใจใหม่ การผลิตซ้ำแนวความคิดต่างๆ เหล่านี้ย่อมดำรงอยู่ ถึงแม้จะมีการสนับสนุนและส่งเสริมจากภาครัฐก็ตาม ฉะนั้นหากต้องการจะส่งเสริมและพัฒนาสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้งจึงควรต้องศึกษาและหาแนวทางในการลดอคติทางเพศ และให้ความรู้แก่คนในชุมชนด้วย

ปัจจุบันสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้หญิงไทยส่วนใหญ่ ได้รับการพัฒนา มากขึ้นตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ที่ได้รับบ่งเกี่ยวกับความเสมอภาคระหว่างหญิงชายและการเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ทำให้ผู้หญิงซึ่งเป็นประชากรครึ่งหนึ่งของประเทศจึงได้รับการพัฒนาด้วย อีกทั้งหน่วยงานในภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนหลายแห่งได้พยายามส่งเสริมสถานภาพและพัฒนาผู้หญิง เช่น สภาสตรีแห่งชาติฯ สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีฯ มูลนิธิเพื่อนหญิง มูลนิธิผู้หญิง สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา

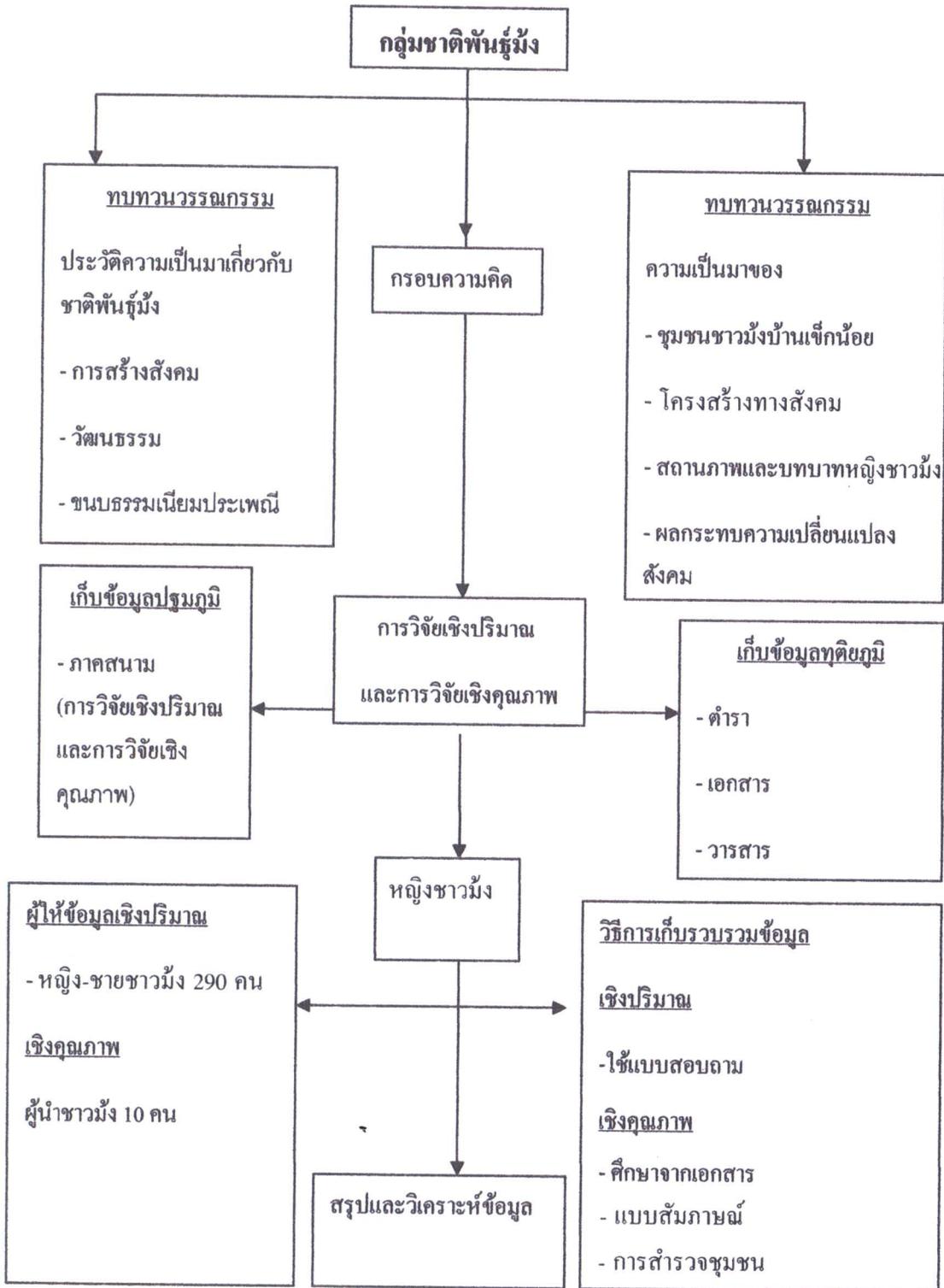
และ องค์การติดตามการดำเนินงานทางการเมืองเรื่องสตรี(คูชีรา ทอมสัน 2538: 16) ได้มีการเคลื่อนไหวและพัฒนาในด้านนี้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และด้านอื่นๆ เมื่อสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลง วิถีชีวิตของคนก็เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคม เช่นเดียวกับชาวม้ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงในหลายๆด้านเช่นกัน โดยเฉพาะในด้านวัตถุประสงค์ ส่วนในด้านสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้งจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร และ มากน้อยเพียงใดยังไม่สามารถระบุให้เห็นได้อย่างแน่ชัดจากการศึกษาดำรงและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์นี้

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ให้ความรู้ความเข้าใจ และทราบข้อมูล เพื่อจะได้นำไปวิเคราะห์เป็นองค์ความรู้และเป็นแนวทางในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้หญิงชาวม้งสามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัว และสังคมให้มีคุณภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

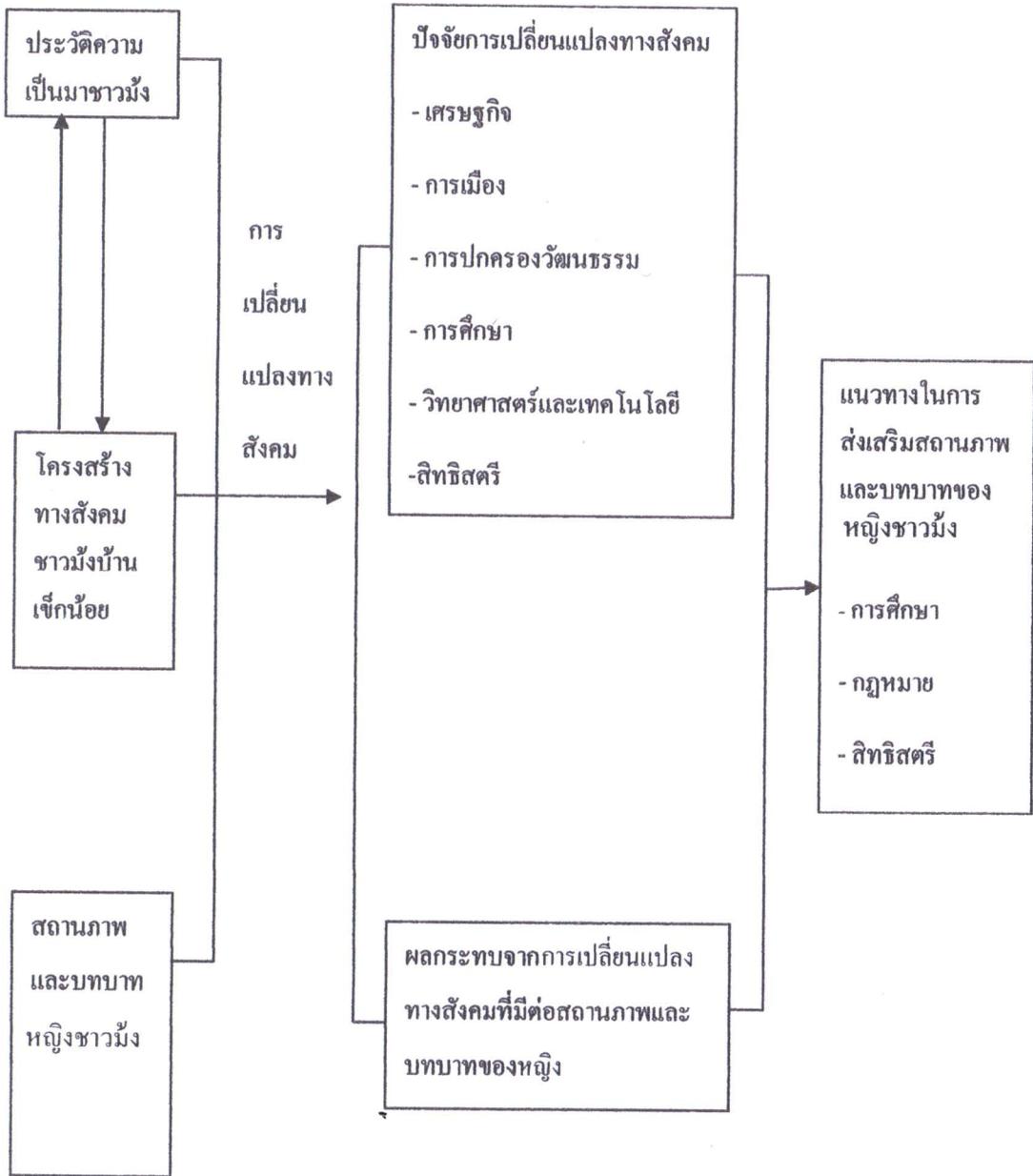
- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพความเป็นมาของสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
- 2.2 เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์
- 2.3 เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง

3. กรอบแนวคิดในการวิจัย

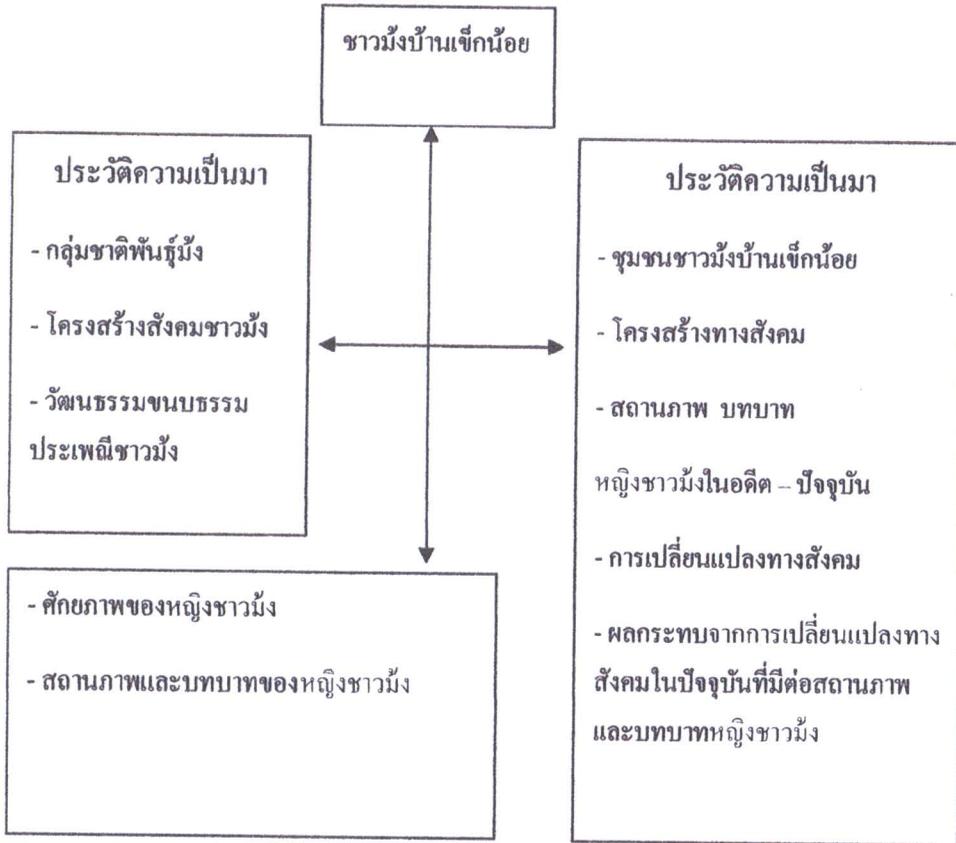
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

ภาพที่ 1.2 กรอบแนวคิดในการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ภาพที่ 1.3 กรอบแนวคิดในการวิจัยเชิงคุณภาพ

4. ขอบเขตการวิจัย

4.1 ขอบเขตประชากร

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง เฉพาะ กรณีศึกษา บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งมี 199 หลังคาเรือน ประชากรชาย 574 คน ประชากรหญิง 616 คน รวม 1,190 คน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ กลุ่มหญิงและชายชาวม้ง บ้านเข็กน้อย จำนวน 290 คน กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ได้แก่ กลุ่มผู้นำชาวม้ง บ้านเข็กน้อย จำนวน 10 คน

4.2 ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง ดังนี้

4.2.1 สภาพความเป็นมาของสถานภาพและบทบาทหญิงชาวม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

4.2.2 ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

4.2.3 แนวทางการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง

4.3 ขอบเขตเวลา

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาในช่วง พ.ศ. 2551-2552

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ให้คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

5.1 หญิงชาวม้ง หมายถึง ผู้หญิงที่สืบเชื้อสายชาวม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

5.2 สถานภาพ หมายถึง ตำแหน่งที่ถูกกำหนดโดยสังคม และช่วยสร้างบทบาทหรือการประพฤติปฏิบัติของบุคคลในสังคม

5.3 บทบาท หมายถึง การปฏิบัติตามหน้าที่ของสถานภาพหรือตามฐานะตำแหน่งที่บุคคลมีอยู่

5.4 สถานภาพและบทบาทด้านครอบครัว หมายถึง ตำแหน่งและการปฏิบัติตามหน้าที่ของหญิงชาวม้งในครอบครัว

5.5 สถานภาพและบทบาทด้านการเมือง หมายถึง การมีส่วนร่วมในชุมชน การปฏิบัติ

ตามหน้าที่ การได้รับการยอมรับในสังคมด้านการเมืองของหญิงชาวม้ง

5.6 สถานภาพและบทบาทด้านกฎหมาย หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ ในด้านกฎหมาย จารีต ประเพณี ของหญิงชาวม้ง

5.7 สถานภาพและบทบาทด้านการอบรมศึกษา หมายถึง การแนะนำสั่งสอนจากครอบครัว ชุมชน และโอกาสในการศึกษาจากสถานศึกษา

5.8 สถานภาพและบทบาทด้านเศรษฐกิจ หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับการค้าขาย ใช้จ่ายและบริโภคในครอบครัว

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นมาของสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

6.2 ได้ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีต่อสถานภาพและบทบาทของหญิงชาวม้ง บ้านเข็กน้อย ตำบลเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์

6.3 ได้ข้อมูลที่เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของหญิงชาวม้งในเชิงวิชาการอย่างถูกต้องเพื่อใช้ในการส่งเสริมสถานภาพและบทบาทหญิงชาวม้งและเผยแพร่ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป